

ПТИЦИ

Птица секретар
(*Sagittarius serpentarius*)

CREATIVE COMMONS

Снимка: Philippe Kurlapski (Общомедия)

РУБРИКИ

ТЕ ИЗЧЕЗВАТ: Черен кълвач / *DRYOCORUS MARTIUS* /

Черния кълвач играе изключително важна роля в горските екосистеми. Освен, че се храни с вредни за дърветата насекоми, хралупата му приютява кукумявки, различни видове сови и гълъб хралупар, след напускането на двойката. Това е единствения вид кълвач, който прави достатъчно големи хралупи, за да се заселят и други птици в тях.

Лица на броя: Птица секретар / *SAGITTARIUS SERPENTARIUS* /

Латинското наименование *SAGITTARIUS SERPENTARIUS* означава „стрелец с лък“, което идва от перата на главата и, наподобяващи сноп лъкове. Според друга теория птицата е наречена секретар, защото изглежда като секретарите, които едно време са ходели с писалка зад ухото.

ФОТОГАЛЕРИЯ: Бяла стърчиопашка / *MOTACILLA ALBA* /

Снимки и любопитна информация за Бялата стърчиопашка.

- За повече информация относно тези птици, видео и аудио, посетете сайта BGBIRDS.COM.
- Във форума FORUM.BGBIRDS.COM можете да намерите отговор на въпросите си или да споделите опит с други любители на птиците. Там ще откриете и полезна информация за отглеждането и размножаването на папагали у дома.

Корица: Птица секретар / *SAGITTARIUS SERPENTARIUS* /

Снимка: [BELGIANCHOCOLATE](#) (Общомедия, CREATIVE COMMONS)

ТЕ ИЗЧЕЗВАТ: ЧЕРЕН КЪЛВАЧ

Този месец в рубриката „Те изчезват“ сме ви представили Черния кълвач (*Dryocopus martius*). Той е включен в Червената книга на България, като уязвим. Въпреки това тенденцията е за нарастване на числеността и разпространението му и днес в България живеят 1500-3500 двойки.

АВТОР: Михаил Николов

Снимка: Franz Xaver (Общомедия)

Черния кълвач обитавва предимно стари широколистни, смесени или иглолистни гори в планините до около 2000 метра надморска височина. В началото на XX век е сравнително рядък за България, като през първата половина на века се е срещал основно в Пирин, Родопи и Западна и Средна Страна планина.

продължава на стр. 4 >>

Художник (рисунокът вдясно):
Magnus von Wright (1805 - 1868)

Възрастовия и половия диморфизъм са ясно изразени при Черния кълвач. Възрастните птици са почти изцяло черни, като единствено на главата си имат червена „шапка“. При женските червената перушина е само по тила, докато при мъжките са червени и темето, и челото. Тази разлика се появява, едва когато птиците добият окраската на възрастни. Като малки, кълвачите са са покрити с перушина с кафеникав отенък, като само темето им е червено. Едно от най-важните оръжия на кълвача е клюна. Той е бял, с червен връх и с дължина от 6.5 см позволява на птицата да достигне до всеки вредител под дървесната кора. Дължината на кълвача е приблизително 51см, а размаха на крилете около 66см.

Към края на миналия век отбелязва ръст в популацията и днес може да бъде срещнат в почти всички планини в страната, както и на места в Лудогорието и по Дунав. През зимата слиза в по-ниските части и понякога в гори в равнините.

Черния кълвач прекарва целия си ден по дърветата. Той има четири пръста на всеки крак, по два един срещу друг, които в комбинация със здравите нокти, правят захващането му за дърветата изключително лесно. Освен тях, той използва и опашката си, за да се подпира на дървото.

С няколко удара с клюна си, кълвача пробива дървесната кора и изважда различни вредители: корояди, сечковци, листояди и техните ларви и др. Те са основната му храна през лятото, а през зимата се храни със семената на широколистни и иглолистни дървета.

Често издава кресливи или наподобяващи мяукане на котка звуци. През пролетта започва силно да барабани с клюн по дърветата.

Тогаво започва и размножителния период, през април. Двойката избира подходящо място и издълбава хралупа в дървото, с дълбочина 50-60 см и необичаен вход. Отвора е около 10-12 см широк, но не както при повечето птици кръгъл, а квадратен. Щом хралупата е завършена, женската влиза, за да снесе първото си яйце, без да слага постелка на дъното. Тя снася от 4 до 6 яйца, които мъти 12 седмици. Когато малките се излюпят, в отглеждането им се включват и двамата родители, като наден прелитат до 300 пъти до хралупата, за да носят храна на бебетата си.

Черния кълвач играе изключително важна роля в горските екосистеми. Освен, че се храни с вредни за дърветата насекоми, хралупата му приютява кукумявки, различни видове сови и гълъб хралупар, след напускането на двойката. Това е единствения вид кълвач, който прави достатъчно големи хралупи, за да се заселят и други птици в тях.

Черния кълвач живее изцяло по дърветата. Те му осигуряват храна, защита и възможност за гнездене. Затова изсичането на горите засяга пряко както него, така и много други птици и е основна причина за малката популация.

Тази карта показва районите в България, където можем да срещнем Черен кълвач. Въпреки, че на пръв поглед Черния кълвач покрива почти половината страна, Рила, Родопи и Западна и Средна Стара планина си остават най-вероятните места, където можем да го наблюдаваме.

BGBIRDS.COM

ПТИЦА СЕКРЕТАР /SAGITTARIUS SERPENTARIUS/

Автор: Михаил Николов

Интересно при Птицата Секретар е, че за нея няма единодушно мнение към кой разред спада. Според едни автори тя е от разред Щъркелоподобни, а според други самата тя определя нов разред.

Латинското наименование SAGITTARIUS SERPENTARIUS означава „стрелец с лък“, което идва от перата на главата и, наподобяващи сноп стрели. Според друга теория птицата е наречена Секретар, защото изглежда като секретарите, които едно време са ходели с писалка зад ухото.

Птицата Секретар прави впечатление не само с екстравагантната си прическа, а и с размера си. С тегло от около 3.3 кг и височина над 1.3 м, тя е едновременно най-високата и най-дългата сред дневните грабливи птици.

Главата, гърдите, гърба и по-голямата част от крилата са сиви, а краката, долната част на гърба и крилата, и по-голямата част от опашните пера са черни. Характерните за птицата пера по главата са черни. Опашката се състои от множество плоски пера, които се разперват като ветрило и две по-дълги, които се простират отвъд краката по време на полет.

Предвид размера им е нормално да прекарват по-голямата част от живота си на земята, като дори изминават до 20-30 км пеша, но въпреки това са добри летци и често се издигат на голяма височина.

Птицата Секретар се активизира по-късно сутринта, когато росата по тревата изсъхне. Тя ловува, гонейки плячката си по земята, за разлика от другите хищни птици. Обикновено ловуват по двойки или на малки семейни стада. Менюто им се състои от скакалци, бръмбари, паяци, скорпиони, оси, дребни бозайници (мишки, плъхове, таралежи, зайци), гущери, змии, млади птици, птичи яйца, а понякога и мъртви животни. Птицата дебне своята плячка, крачейки бавно към нея. При ловуване използва два метода – след като догони жертвата я удря с клюн или я тъпче с крака, докато я убие.

продължава на стр. 7 >>

CREATIVE COMMONS Снимка: Yoku (Общомедия)

ПРИМЕР ЗА ВТОРИЯ МЕТОД Е НАЧИНА, ПО КОЙТО ЛОВУВА ЗМИИ. БЛАГОДАРЕНИЕ НА ОСТРОТО СИ ЗРЕНИЕ, ТЯ МОЖЕ ДА ЗАБЕЛЕЖИ ЗМИЯ НА КИЛОМЕТРИ. ЩОМ ПТИЦАТА СЕКРЕТАР ДОБЛИЖИ ДОСТАТЪЧНО ЖЕРТВАТА СИ ЗАПОЧВА ДА Я ТЪПЧЕ С КРАКА. ТАКА СЛЕД НЯКОЛКО УДАРА С ДЪЛГИТЕ СИ СИЛНИ КРАКА УБИВА ПЛЯЧКАТА СИ И МОЖЕ ДА И СЕ НАСЛАДИ НА СПОКОЙСТВИЕ.

ПТИЦАТА СЕКРЕТАР Е ЕНДЕМИЧЕН ВИД ЗА ПО-ГОЛЯМАТА ЧАСТ ОТ АФРИКА. СРЕЩА СЕ ОТ СЕНЕГАЛ ДО СОМАЛИЯ, И НА ЮГ ДО НОС ДОБРА НАДЕЖДА. ВСЯКА ДВОЙКА ЗАЩИТАВА ТЕРИТОРИИ ОТ 20 ДО 500 КВ. КМ. ПРЕДПОЧИТАТ ОТКРИТИ ПРОСТРАНСТВА И САВАНИ, КЪДЕТО МОГАТ ДА НАБЛЮДАВАТ ПО-ГОЛЯМА ПЛОЩ И ДА ТИЧАТ СВОБОДНО. ТЕЗИ ПТИЦИ ПРЕКАРВАТ ПО-ГОЛЯМАТА ЧАСТ ОТ ДЕНЯ СИ НА ЗЕМЯТА, НО НОЩУВАТ И ГНЕЗДЯТ В ДЪРВЕТА, ОБИКНОВЕНО АКАЦИИ.

ТЕ СА МОНОГАМНИ И ОБРАЗУВАТ ДВОЙКИ ЗА ЦЯЛ ЖИВОТ. В НАЧАЛОТО НА РАЗМНОЖИТЕЛНИЯ ПЕРИОД (КОЙТО ПРОДЪЛЖАВА ОТ АВГУСТ ДО МАРТ), ПТИЦИТЕ СЕ УХАЖВАТ ЧРЕЗ ТАНЦИ НА ЗЕМЯТА И РЕЗКИ ИЗДИГАНИЯ И СПУСКАНИЯ ВЪВ ВЪЗДУХА.

ДВЕТЕ ПТИЦИ СТРОЯТ ГНЕЗДОТО ЗАЕДНО НА НЯКОЕ ДЪРВО, ОБИКНОВЕНО АКАЦИЯ. ГНЕЗДОТО Е С ФОРМАТА НА ЧИНИЯ, НАПРАВЕНО ОТ КЛОНИ, ПОКРИТИ С ДЕБЕЛ СЛОЙ ТРЕВА, ВЪЛНА, ТОР И ДРУГИ МАТЕРИАЛИ. ДВОЙКАТА ИЗПОЛЗВА ГНЕЗДОТО В ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА МНОГО ГОДИНИ, КАТО ВСЯКА ГОДИНА ГО ДОИЗГРАЖДА, ДОБАВЯЙКИ ВСЕ ПОВЕЧЕ

МАТЕРИАЛИ И УВЕЛИЧАВАЙКИ РАЗМЕРА МУ. АКО ГНЕЗДОТО СТАНЕ ПРЕКАЛЕНО ГОЛЯМО И ИМА ОПАСНОСТ ДА ПАДНЕ, ПТИЦИТЕ ГО НАПУСКАТ И СИ ТЪРСЯТ НОВО МЯСТО ЗА ГНЕЗДЕНЕ.

КОГАТО ГНЕЗДОТО Е ЗАВЪРШЕНО, ЖЕНСКАТА СНАСЯ ОТ 1 ДО 3 ЯЙЦА. ТЕ СА БЕЛИ С ЧЕРВЕНИКАВО-КАФЯВИ ИВИЦИ И КРУШОВИДНА ФОРМА, А НА ДЪЛЖИНА СА МЕЖДУ 7 И 9 СМ. ПТИЦАТА СНАСЯ ЯЙЦАТА ПРЕЗ ДВА-ТРИ ДНИ, КАТО ЗАПОЧВА ДА МЪТИ ВЕДНАГА СЛЕД СНАСЯНЕТО НА ПЪРВОТО. МЪТЕНЕТО ПРОДЪЛЖАВА ОТ 42 ДО 46 ДНИ, КАТО В НЕГО ВЗЕМАТ УЧАСТИЕ И ДВЕТЕ ПТИЦИ. ВЪПРЕКИ ТОВА ЖЕНСКАТА МЪТИ ПО-ЧЕСТО, А МЪЖКИЯ И НОСИ ХРАНА В ГНЕЗДОТО.

МАЛКИТЕ СЕ ИЗЛЮПВАТ В РЕДА, В КОЙТО СА СНЕСЕНИ ЯЙЦАТА, ПОРАДИ КОЕТО ОБИКНОВЕНО НАЙ-МАЛКОТО УМИРА ОТ ГЛАД ИЛИ БИВА СЪПКАНО ОТ ДРУГИТЕ ПИЛЕНЦА. НОВОИЗЛЮПЕНИТЕ ИМАТ ГОЛЯМА ГЛАВА И БЯЛА ПЕРУШИНА, КОЯТО ДО ВТОРАТА СЕДМИЦА ПОСИВЯВА. КЪМ ТРЕТАТА СЕДМИЦА СЕ ПОЯВЯВА ХАРАКТЕРНИЯ ГРЕБЕН, А МАЛКИТЕ СТАВАТ ОТНОСИТЕЛНО САМОСТОЯТЕЛНИ ЕДВА СЛЕД 6 СЕДМИЦИ. ВЪПРЕКИ ТОВА ТЕ ОСТАВАТ В ГНЕЗДОТО, КЪДЕТО СЕ УЧАТ ДА СЕ ХРАНЯТ САМОСТОЯТЕЛНО С ДОВЕДЕНАТА ОТ РОДИТЕЛИТЕ ИМ ПЛЯЧКА. ЕДВА НА СЕДМАТА СЕДМИЦА ДОБИВАТ ПЪЛНО ОПЕРЕНИЕ, А ПЪРВИТЕ ОПИТИ ДА ПОЛЕТЯТ ПРАВЯТ КЪМ 60-ТИЯ ДЕН. МАКАР ВЕЧЕ ДА МОГАТ ДА ЛЕТЯТ, МАЛКИТЕ ОСТАВАТ С РОДИТЕЛИТЕ СИ ДО 100-110 ДЕН, КАТО ПРЕЗ ТОВА ВРЕМЕ УСЪВЪРШЕНСТВАТ ТЕХНИКАТА СИ НА ЛОВУВАНЕ.

ГНЕЗДОТО НА ПТИЦАТА СЕКРЕТАР Е УЯЗВИМО КЪМ ХИЩНИЧЕСКИ НАБЕЗИ. ЧЕСТО МАЛКИТЕ И ЯЙЦАТА СТАВАТ ЖЕРТВА НА ВРАНИ, ГАРВАНИ И ХИЩНИ ПТИЦИ, НО ТОВА НЕ ОКАЗВА ПОЧТИ НИКАКВО ВЛИЯНИЕ НА ПОПУЛАЦИЯТА.

ПТИЦАТА СЕКРЕТАР Е ЗАЩИТЕНА ОТ CITES И ТЪРГОВИЯТА И Е ОГРАНИЧЕНА. ТЯ ЗАЕМА ТОЛКОВА ВАЖНО МЯСТО В КУЛТУРАТА НА НЯКОИ АФРИКАНСКИ СТРАНИ, ЧЕ ДОРИ Е ЧАСТ ОТ ГЕРБА НА СУДАН И ЮАР.

ВИЖТЕ ОЩЕ СНИМКИ НА ПТИЦАТА СЕКРЕТАР НА СЛЕДВАЩИТЕ СТРАНИЦИ НА СПИСАНИЕТО!

CREATIVE COMMONS

Снимка: Adamantios (Общомедия)

CREATIVE COMMONS

Снимка: Adamantios (Общомедия)

CREATIVE COMMONS

Снимка: belgianchocolate (Общомедия)

CREATIVE COMMONS

Снимка: Jochen Ackermann (Общомедия)

ФОТОГАЛЕРИЯ: Бяла стърчиопашка

При младите птици гърбът е сиво-кафяв, челото тъмнокафяво, а по гърдите има съвсем слабо изразени петънца.

Името на птицата идва от дългата опашка, която клатейки се непрекъснато нагоре-надолу, още повече привлича внимание.

CREATIVE COMMONS

Снимка: Anniolak (Общомедия)

Бялата стърчиопашка се среща в равнините в цялата страна. Малката птичка предпочита районите около езера, блата и язовири, където има насекоми в изобилие.

CREATIVE COMMONS

Снимка: Marek Szczepanek (Общомедия)

CREATIVE COMMONS

Снимка: Fuchs1978 (Общомедия)

CREATIVE COMMONS

Снимка: Fuchs1978 (Общомедия)

Снимка: SSsilver (Общомедия)

Снимка: SSsilver (Общомедия)

Екип

Администратор: Михаил Николов

E-MAIL: MICO@GBG.BG

SKYPE: MICO_BG

Снимки: Общомедия (**WIKIMEDIA COMMONS**)

Всички снимки в списанието са взети от
Общомедия и използването им съгласно
GNU FDL и CREATIVE COMMONS Е
РАЗРЕШЕНО.

- Повече информация за списанието и за това как може ваша творба (статия, снимка или друго) да бъде публикувана ще намерите на сайта Птици: MAGAZINE.BGBIRDS.COM
- Станете наш приятел, за да бъде и вашата реклама тук! За целта се свържете с администратора на посочените адреси!

Пиши за списанието,

стани автор

За да станете автор, трябва да напишете статия на някаква тема, свързана с птиците и да я изпратите на администратора.

Другия начин е да пишете статии за различни видове птици във форума (forum.bgbirds.com) и някоя от тях ще бъде включена в списанието.

**Очаквайте следващия брой през
Ноември 2009!!!**

СПΣТКИ

В САЙТА SMETKI.MICOVBG.NET МОЖЕТЕ
ДА ПРОВЕРИТЕ БЪРЗО И ЛЕСНО ВСИЧКИТЕ
СИ СМЕТКИ, ОСИГУРОВКИ И ДАНЪЦИ.

BGBIRDS.COM